

**„A ținti copiii cu produse toxice și care creează dependență
nu înseamnă reducerea riscurilor, ci producerea lor”**

*(Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus,
Director General al OMS)*

Mitul reducerii riscurilor în cadrul COP: cum pot statele să demonteze strategia industriei tutunului

**Centrul pentru Politici
și Analize în Sănătate**

 Tel: +373 22 22 63 43

 Fax: +373 22 22 63 87

 E-mail: office@pas.md

 mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri 99/1

Mitul reducerii riscurilor în cadrul COP: cum pot statele să demonteze strategia industriei tutunului

Sumar

Documentele oficiale din cadrul ultimelor Conferințe ale Părților la Convenția-cadru a OMS privind Controlul Tutunului (COP) arată că subiectul reducerii riscurilor a devenit unul dintre cele mai importante câmpuri de confruntare între statele care urmăresc protejarea politicilor de sănătate publică de interferențele industriei globale a tutunului și actorii care favorizează la cele mai înalte foruri mondiale interesele și agenda marilor companii transnaționale de tutun. În timp ce interesul pentru sănătate și protejarea viitoarelor generații a prevalat la COP 11, statele trebuie să rămână în continuare extrem de vigilențe pentru a preveni instituționalizarea și normalizarea conceptului de reducere a riscurilor ca strategie de influență în politicile de control al tutunului.

Deturnarea conceptului de „reducere a riscurilor”

Industria globală a tutunului are un lung istoric de negare și dezinformare privind efectele produselor pe care le comercializează asupra sănătății consumatorilor. Industria tutunului își omoară jumătate dintre consumatori ([WHO, 2025](#)). După apariția primelor dovezi care indicau o asociere între fumat și cancer, industria a negat inițial această legătură, iar ulterior, începând cu anii 1970, a început să dezvolte produse cu filtre și țigări mai subțiri, promovate ca fiind „mai puțin dăunătoare”. Cercetările au demonstrat însă că aceste afirmații erau false, doar că pentru milioane de consumatori era deja prea târziu ([Doll & Hill, 1950](#); [STOP, 2023](#); [Federal Trade Commission, 2008](#)).

Începând cu anii 2000, industria globală a tutunului a introdus în limbajul său corporativ conceptul de reducere a riscurilor, împrumutat din sfera sănătății publice, și s-a autoproclamat drept o industrie aflată într-un proces de transformare completă ([Peeters & Gilmore, 2015](#)). Documentele interne făcute publice au arătat că industria a dezvoltat o întreagă strategie în jurul conceptului de reducere a riscurilor, unul dintre obiective fiind utilizarea acestuia ca instrument nu doar economic și fiscal, ci și de re poziționare strategică și de imagine ([Hird et al., 2022](#)). Prin această abordare, industria a urmărit să se prezinte drept un actor responsabil și legitim în procesul de elaborare a politicilor publice, inclusiv la cele mai înalte foruri ale ONU și în cadrul COP, lucru pe care a reușit parțial să îl obțină.

Narațiunea de „harm reduction” în cadrul COP

Termenul de reducere a riscurilor a început să fie utilizat tot mai des în ultimii ani în cadrul COP. În 2024, în cadrul COP 10, industria globală a tutunului a început să

promoveze intens mesaje de tip „risc redus” și „alternative mai curate” ([WHO, 2024](#)), cu referire la așa-numitele produse noi și emergente, în special țigarele electronice și produsele din tutun încălzit (HTPs).

Mai multe state au avertizat că aceste produse sunt prezentate în mod fals ca instrumente de reducere a riscurilor, deși dovezile științifice disponibile nu confirmau astfel de afirmații.

OMS a subliniat că dovezile existente erau insuficiente pentru a susține afirmațiile de „*reduced risk*” (*risc redus*) sau „*reduced harm*” (*daune reduse*) privind produsele HTPs. În același timp, s-a remarcat că o mare parte din datele științifice disponibile proveneau chiar de la industrie sau de la instituții afiliate acesteia. Documentele COP10 menționează explicit că 29 din cele 40 de studii clinice existente privind produsele din tutun încălzit au fost realizate de instituții afiliate industriei tutunului ([WHO, 2024](#)).

Mai multe delegații au avertizat că statele sunt presate să accepte produse prezentate drept produse pentru reducerea riscurilor, deși acestea provoacă dependență puternică și pot afecta dezvoltarea creierului la adolescenți. De asemenea, unele state au atras atenția că însăși terminologia utilizată de „*novel and emerging products*” (produse noi și emergente) poate crea impresia unor produse moderne și sigure ([WHO, 2024](#)).

În paralel, în cadrul COP10 au apărut primele încercări de instituționalizare procedurală a conceptului de „*harm reduction*”. Unele state au propus crearea unor grupuri de lucru și mecanisme de analiză dedicate produselor noi și strategiilor de reducere a riscurilor. Deși aceste propuneri nu au fost adoptate, ele au servit drept bază procedurală pentru intervențiile care au reapărut într-o formă mult mai avansată la COP11.

„Harm reduction”, miză strategică la COP11

COP11 a reprezentat cel mai important moment de până acum în încercarea de legitimare a „*harm reduction*” în cadrul Convenției-cadru a OMS pentru Controlul Tutunului. Pentru prima dată, Conferința Părților a analizat două proiecte de decizie concurente: unul care trata „*harm reduction*” drept o tactică de influență a industriei (*FCTC/COP11/P/CONF./5(a)*) și altul care încerca să instituționalizeze conceptul ca direcție legitimă de politică publică (*FCTC/COP11/P/CONF./5(b)*) ([WHO, 2026](#)).

Proiectul de decizie *FCTC/COP11/P/CONF./5(a)* avertiza că utilizarea termenilor „*harm reduction*” și „*reduced risk*” de către industria tutunului este asociată cu promovarea și comercializarea produselor noi și pentru evitarea reglementării. Documentul solicita statelor să monitorizeze și să respingă explicit aceste revendicări și să aplice Articolul 5.3 al Convenției-cadru a OMS pentru Controlul Tutunului pentru a proteja politicile publice de influența industriei. Articolului 5.3 cere statelor să își protejeze politicile de sănătate de influența comercială a industriei tutunului.

COP a avertizat în repetate rânduri că interferența rămâne unul dintre cele mai mari obstacole în reglementarea produselor noi, mai ales pe fondul popularității

crescânde în rândul tinerilor. Raportul (FCTC/COP/11/10), referitor la includerea conceptului de reducere a riscurilor ca formă de interferență a industriei tutunului în sensul Articolului 5.3, a prezentat dovezi privind modul în care industria își construiește discursul public în jurul conceptului de „risc redus”, încercând să se poziționeze ca partener al sănătății publice și să influențeze politicile. Documentul subliniază că această strategie este bine documentată istoric ([WHO, 2025](#)). În plus, Raportorul Special al ONU pentru dreptul la sănătate a avertizat că industria utilizează „reducerea riscurilor” ca instrument de PR pentru a promova produse ale căror riscuri nu sunt pe deplin cunoscute.

În opoziție, proiectul *FCTC/COP11/P/CONF/5(b)* solicita crearea unui grup de lucru internațional dedicat strategiilor de „*harm reduction*” în controlul tutunului ([WHO, 2026](#)). Această structură ar urma să colecteze experiențe internaționale, să standardizeze terminologia și să elaboreze recomandări privind reducerea riscurilor asociate consumului de tutun și nicotină. Partile care au susținut acest proiect au argumentat că reducerea riscurilor în controlul tutunului ar putea funcționa după modelele aplicate în controlul HIV/SIDA. Proponenții acestei idei au susținut că părțile la Convenție sunt rigide și au invocat „dovezi științifice care susțin strategii structurate de reducere a riscurilor” ([WHO, 2026](#)).

Din perspectiva sănătății publice, mulți participanți au considerat că o asemenea structură ar fi deschis calea către normalizarea limbajului industriei și către legitimarea produselor promovate drept „mai puțin nocive”. Mai multe delegații au avertizat că acceptarea acestui cadru conceptual ar fi creat riscul unei influențe sporite a industriei tutunului asupra politicilor publice. Participanții au subliniat că introducerea oficială a „*harm reduction*” în deliberările COP risca să legitimizeze narativele industriei și să permită prezentarea companiilor din tutun drept parte a soluției pentru problemele pe care ele însele le-au generat ([WHO, 2026](#)).

Documentele COP11, în special raportul COP, confirmă că industria și actorii apropiați acesteia au fost mai aproape ca niciodată de obținerea unei forme de recunoaștere instituțională a conceptului de „*harm reduction*” în interiorul CCCT.

Ambele proiecte de decizie au fost înregistrate la Secretariatul COP în același timp, iar Comitetul A a avut obligația de a analiza și accepta amendamente pentru unul dintre ele. Din cauza lipsei de consens, Comitetul A a decis amânarea oricărei decizii pentru COP12 ([WHO, 2026](#)), lăsând industria tutunului înfrântă într-un moment în care fusese foarte aproape de a-și atinge obiectivul.

Chiar dacă proiectul nu a fost adoptat, faptul că s-a discutat formal despre crearea unui grup de lucru internațional reprezintă un indicator al nivelului de influență atins.

Printre principalele tactici utilizate de industria tutunului în cadrul COP10 și COP11 se numără:

1. Promovarea produselor noi ca alternative „mai sigure” sau cu „risc redus”.
2. Încercarea de a muta dezbaterile din zona controlului tutunului în zona de „management al riscurilor”.

„Reducerea riscurilor” a devenit unul dintre principalele instrumente utilizate de industria globală a tutunului pentru a-și menține relevanța economică și pentru a recâștiga acces la masa politicilor publice

3. Folosirea limbajului sănătății publice pentru re poziționarea industriei ca actor responsabil.
4. Construirea unor mecanisme instituționale și grupuri de lucru care ar putea influența viitoarele politici globale.

Înainte de debutul COP11, Secretariatul CCCT a atenționat statele-părți, printr-un comunicat public, să fie vigilențe cu privire la intensificarea interferenței industriei tutunului, care vizează cea de-a 11-a Conferință a Părților de la Geneva. Andrew Black, șef interimar al Secretariatului OMS FCTC, a încurajat statele să aplice Articolul 5.3, care impune protejarea politicilor de sănătate publică de interesele comerciale și de alte interese ale industriei tutunului ([WHO FCTC Secretariat, 2025](#)).

De asemenea, înainte de COP11, OMS a publicat o poziție oficială privind riscurile acceptării conceptului de reducere a riscurilor în controlul tutunului și ignorarea dovezilor existente și a recomandat măsuri clare pentru state, menite să limiteze daunele și influența industriei în procesul de elaborare a politicilor publice ([WHO, 2025](#)).

Concluzii

Ultimele sesiuni ale Conferinței Părților la Convenția-Cadru a OMS pentru Controlul Tutunului arată că reducerea riscurilor a devenit unul dintre principalele instrumente utilizate de industria globală a tutunului pentru a-și menține relevanța economică și pentru a recâștiga acces la masa politicilor publice. Deși numeroase state și OMS au avertizat că acest concept este utilizat în principal pentru promovarea noilor produse din tutun și nicotină și pentru slăbirea reglementărilor existente, dezbaterile de la COP11 confirmă o presiune în creștere pentru legitimarea sa.

Documentele analizate sugerează că viitoarele sesiuni COP vor continua să fie marcate de confruntarea dintre două abordări: una care tratează „reducerea riscurilor” ca pilon central al strategiilor comerciale ale industriei și alta care încearcă să legifereze conceptul într-un cadru global de guvernare în controlul tutunului și nicotinei.

OMS reamintește că CCCT, în special Articolul 5.3 și ghidurile aferente de implementare, oferă statelor părți cadrul necesar pentru identificarea și prevenirea oricărei interferențe a industriei tutunului în politicile publice. În același timp, până la COP12, statele-părți sunt încurajate să împărtășească bune practici privind evitarea acestei interferențe, inclusiv în raport cu utilizarea conceptului de reducere a riscurilor.

Totodată, OMS recomandă statelor aplicarea unor măsuri de reglementare a tuturor produselor din tutun și nicotină, indiferent de formă, prin limitarea accesibilității, interzicerea aromelor, reducerea concentrațiilor de nicotină și educarea publicului larg cu privire la riscurile acestor produse.

„Reducerea riscurilor” a devenit unul dintre principalele instrumente utilizate de industria globală a tutunului pentru a-și menține relevanța economică și pentru a recâștiga acces la masa politicilor publice

Referințe:

- Doll, R., & Hill, A. B. (1950). Smoking and Carcinoma of the Lung. *Br Med J*, 2(4682), 739–748.
<https://doi.org/10.1136/bmj.2.4682.739>
- Federal Trade Commission. (2008, December 8). Rescission of FTC guidance concerning the Cambridge Filter Method (73 Fed. Reg. 236, E8-28969). Federal Register.
<https://regulations.justia.com/regulations/fedreg/2008/12/08/E8-28969.html>
- Hird, T. R., Gallagher, A. W. A., Evans-Reeves, K., Zatoński, M., Dance, S., Diethelm, P. A., Edwards, R., & Gilmore, A. B. (2022). Understanding the long-term policy influence strategies of the tobacco industry: Two contemporary case studies. *Tobacco Control*, 31(2), 297–307.
<https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2021-057030>
- Stopping Tobacco Organizations and Products (STOP). (2023, March 14). *Decades of lies show the tobacco industry can't be trusted*. <https://exposetobacco.org/news/tobacco-industry-lies/>
- Peeters, S., & Gilmore, A. B. (2015). Understanding the emergence of the tobacco industry's use of the term tobacco harm reduction in order to inform public health policy. *Tobacco Control*, 24(2), 182–189. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2013-051502>
- World Health Organization. (2024, May 19). *Report of the tenth session of the Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control (FCTC/COP10(26))*.
[https://fctc.who.int/resources/publications/i/item/fctc-cop10\(26\)-report-of-the-tenth-session-of-the-conference-of-the-parties-to-the-who-framework-convention-on-tobacco-control](https://fctc.who.int/resources/publications/i/item/fctc-cop10(26)-report-of-the-tenth-session-of-the-conference-of-the-parties-to-the-who-framework-convention-on-tobacco-control)
- World Health Organization. (2025, June 25). *Tobacco*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
- World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control Secretariat. (2025, October 22). *Tobacco industry targets WHO FCTC COP and MOP negotiations, Parties urged to stay vigilant*.
<https://fctc.who.int/newsroom/news/item/22-10-2025-tobacco-industry-targets-who-fctc-cop-and-mop-negotiations-parties-urged-to-stay-vigilant>
- World Health Organization. (2025). *WHO position on tobacco control and harm reduction*.
<https://www.who.int/publications/m/item/who-position-on-tobacco-control-and-harm-reduction>
- World Health Organization. (2026, April 7). *Report of the eleventh session of the Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control (FCTC/COP11)*.
<https://fctc.who.int/resources/publications/m/item/report-of-the-eleventh-session-of-the-conference-of-the-parties-to-the-who-framework-convention-on-tobacco-control>